ligmaking in het sterven schenken. Slechts ga om die gelijkheid *het verschil van weg* voor ons niet teloor. Wie de hitte des daags *niet* droeg, dien volgen *geen* werken. Hen, die de hitte des daags gedragen hebben, volgen die werken zeer gewisselijk.

„Het tarwegraan in de aarde".

> Voorwaar, voorwaar zeg ik u, indien het tarwegraan in de aarde niet valt en sterft, zoo blijft het alleen; maar indien het sterft, zoo brengt het veel vrucht voort.
> Joh. 12:24.

Achter de natuur om ons heen schuilen zinnige gedachten. Wie nu het oor mist, om die taal der stoffelijke schepping te verstaan, kent de natuur niet. Hij is als de operateur, die het ontleedmes tusschen de spierbundels laat glijden, of straks een lijk in stukken snijdt, maar zonder iets te vermoeden of te gissen van wat er sprak in dat bloed, dat afdroop, of in dat hart, dat lilde voor zijn oog.

Jezus verstond die natuursprake, en heeft ons meer dan één van haar orakelspreuken vertolkt. Denk slechts aan wat Jezus verhandelde van de lelien des velds, van de vogelen des hemels, van het zaad van den zaaier, van het onkruid op den akker, van den bergstroom in zijn vernielend geweld, van den zuurdeesem in het meel, van het mosterdzaadje in zijn groei, van den visscher met zijn net, van den wijnstok met zijn ranken, en zoo ook van het tarwegraan, dat als het niet sterft, niet ontkiemt, en geen vrucht zet, en niet rijpt in de aren.

Legde Jezus er dit nu in, of nam Jezus dit uit de natuur? Was het alleen maar dat Jezus er *dit zoo bij dacht*, of was wat Jezus uitsprak, reeds gedacht bij de schepping van rank en wijnstok, van den halm met de aren, en met het tarwegraan dat sterven moest?

Oppervlakkig zoudt ge zoo zeggen het eerste. Jezus *dacht* het er bij. Jezus *bracht* dien wijnstok met zich zelf in verband, zonder dat er oorspronkelijk tusschen hem en dien wijnstok verband bestond. Het was een spel van Jezus' verbeelding. Een illustratie die Jezus zelf niet greep, maar schiep. Zoo ge wilt, op Jezus' lippen in welsprekende taal rijmlooze en maatlooze maar toch zoo rijke poëzie.

Maar het is zoo *niet*.

Sla Matthëus 13:34—35 maar op.

Daar handelt de Evangelist van deze parabelenpoëzie van uw Heiland, en wat betuigt hij u nu?

Dit, dat in deze poëzie van het natuurbeeld de profetie vervuld werd: »Ik zal mijnen mond opendoen door gelijkenissen; *ik zal voortbrengen dingen die verborgen waren van de grondlegging der wereld.*"

En met dit woord gaat u een heel ander licht op.

Toen de natuur geschapen is, is ze geschapen niet door een machinalen pottenbakker, die het leem op de schijf in dooden, onbezielden, aan de gewoonte ontleenden vorm dreef; maar die Schepper was Kunstenaar, was opperste Kunstenaar, die, eer Hij schiep en onder het scheppen, zon en dacht in Goddelijk rijke uitdenkselen; die tegelijk én zijn geestelijk Koninkrijk én zijn redelooze natuur dacht, en nu die natuur schiep als beelddraagster van de gedachten zijns Koninkrijks, en in die natuurvormen en natuurkrachten en natuurverhoudingen de wereld van zijn eigen Goddelijk denken, zoo ge wilt, kristalschietend, belichaamde.

—

Zoo bezien is derhalve de natuur vol van Gods gedachten. Gedachte*loos* is niets in die natuur Gods. Het is al uit de gedachten Gods opgekomen. En omdat het onzienlijke Koninkrijk en het zienlijke Natuurrijk uit éénzelfde denken Gods is voortgekomen, is beider grondgedachte één, en spiegelt zich de orde van het onzienlijke Koninkrijk in de orde van het zienlijke Natuurrijk af.

Niet slechts een enkel maal. Niet als bij geval. Maar altoos en allerwegen. Omdat God één is, en dus ook één in zijn denkwereld. En alleen omdat die hoogere eenheid de wereld van het zichtbare en onzichtbare, niet nu pas, maar van scheppingswege, doortintelt, grijpt de ziel die gelooft in het doopwater de afwassching der zonde, en in het brood dat gebroken en in den wijn die vergoten wordt het Sacrament van 's Heeren dood.

Alleen maar die natuurtaal is voor ons niet klaar en niet doorzichtig meer. Zelfs moet geklaagd, dat we voor haar schoonheid en bekoring steeds stomper worden.

We kunnen het niet zeker zeggen, maar toch mag vermoed dat in den staat der rechtheid de mensch bijna zekerlijk die natuurtaal verstond. Immers dit meeleven met de natuur vindt ge oudtijds veel sterker dan nu. In het Oosten wordt die natuurtaal, dat spreken in natuurbeelden, nu nog, veel sterker gevonden dan bij ons. Alle dichtkunst leefde er van. En het is het hoog beschaafde stadsleven, in zijn afgetrokken zelfgenoegzaamheid, dat eerst recht het oor voor die sprake der natuur heeft toegestopt.

Nog bij vader Cats school de mystieke kracht van zijn dichtader in dit beluisteren *van* en saamspreken *met* de natuur, over de zoo wondere natuurdrift der liefde, die hem in het heilig huwelijk van Christus met zijn Bruid geestelijk was opgeheven.

Maar toch ook in de rijkste Oostersche verbeelding, evengoed als in de warmste natuurpoëzie, blijft dit verstaan van de taal der natuur nog maar al te zeer een gissen.

De sleutel op haar geheimzinnig letterschrift is teloor gegaan.

Er moet in de nog gangbare vertolking wel veel waars schuilen, want zoo veel van die vertolking is aan alle volken gemeen, en zoo veel er in spreekt regelrecht ons hart toe.

Zeker van uw zaak zijt ge intusschen alleen als Jezus spreekt.

Zeker dan ook, als hij spreekt van het tarwegraan, dat *moet* sterven om vrucht voort te brengen, wijl het, zoo het *niet* sterft, *alleen* blijft.

—

Dat het in de natuur, op den akker, zoo is, vraagt geen nader bewijs. Wie wil ziet het; wie het niet ziet, is vreemdeling op het veld.

Toch had het ook anders kunnen zijn. De visch die kuit schiet, veel rijker dan ooit een graankorrel zich op eenmaal verveelvuldigen kan, leeft nog als straks de school spartelende vischkens uitkomt.

Dat het nochtans bij het graan zoo werd ingezet, was alzoo Goddelijk opzet, door God aldus gewild, niet *zonder* reden, maar *om* reden. Om meerdere reden gewisselijk, maar ook hierom, opdat in het stervend tarwegraan de sprake zou schuilen van een wet die in het geestelijk leven heerscht.

Er is een *geestelijke* gedachte: Wie zijn leven lief heeft, zal het verliezen, maar wie he haat in deze wereld zal het redden ten eeuwigen leven (vs. 25).

En met die *geestelijke* gedachte correspondeert de *natuurgedachte*: Indien het tarwegraan in de aarde niet valt en sterft, zoo blijft het alleen, maar indien het sterft, zoo brengt het veel vrucht voort.

Die twee nu zijn één.

De ééne maal *geestelijk*, en de andere maal *natuurlijk*, wordt hier beide malen *hetzelfde* gezegd.

Het is één wet, die naar den aard van het zienlijke in de *natuur*, en naar den aard van het onzienlijke op *geestelijke* wijs wordt uitgesproken.

Maar beide malen éénzelfde gedachte Gods, één zin en meening van den Almachtige.

Het is één woord in twee talen door den Eeuwige gesproken, in de taal der natuur eerst, en toen vertolkt in de taal van het Koninkrijk.

—

Die ééne wet, die ééne gedachte Gods ging nu alle eeuwen vastelijk door bij alle plant die gezaaid werd, het klaarst en ons meest toesprekend bij alle graan.

Maar diezelfde wet, de sprake van datzelfde mysterie ging ook alle eeuwen door bij alle voortplanting onder de geesten.

De geest, die weigerde te sterven in de aarde, bleef kinderloos, de geest die sterven dorst, had geestelijk gewin.

Toch is op geestelijk gebied die wet ongelijkmatig uitgekomen, nu sterker, dán zwakker, in graad van toepassing verschillend.

En volstrekt, in haar volledige uitwerking, heeft die wet, die ordinantie, die gedachte Gods slechts éénmaal uitgeblonken, t. w. in het ondergaan en in het sterven van uw Heiland.

Hier was de volkomen gave tarwekorrel, die gansch vrijwilliglijk in den volstrekten dood inging, maar wiens sterven dan ook de vrucht droeg, waarmee geen andere vrucht van menschelijk lijden, ook maar van verre vergelijkbaar is.

De vrucht van al het overig lijden was en bleef *betrekkelijk*, hier alleen was die vrucht volstrekt, voleind, *volmaakt*.

—

Toch blijven wij daarom, met Jezus, aan geheel dezelfde wet onderworpen, en wint ge in kracht, naarmate ge u williger aan die wet onderwerpt.

Vandaar dat het Kruis ons ten levenssymbool werd. Vandaar ook dat het apostolaat ons telkens oproept om gemeenschap te hebben aan het lijden van Christus, opdat ge gemeenschap moogt hebben aan zijn heerlijkheid.

De wet van het tarwegraan is de profetie van heel het optreden van den Messias, aldus door hem zelven vertolkt, »dat de Christus alle deze dingen *moest* lijden, om aldus in zijn heerlijkheid in te gaan".

En naar diezelfde wet handelde de martelaar, die zich in den dood gat, en van diezelfde wet zong de dankbare kerk, hoe ze uit het bloed der martelaren wies.

Uit diezelfde wet leefde van oudsher de wolke der getuigen. Aan die wet is onze eeretitel, van *pelgrims* op aarde te zijn, ontleend. Alleen door de *diepte* gaat den rechtvaardige de weg naar *boven*, gelijk reeds de Spreukendichter zong.

Alleen wie de *vernedering* aandurft, wordt *verhoogd*.

Kunstmatig is geen leven te wekken; laat zich geen geestelijk leven voortplanten. Al wat leven wil scheppen, moet daarom wegzinken in den donkeren schoot van het Goddelijk mysterie. En dan komt het leven, niet alsof die donkerheid kracht had, maar omdat in die donkerheid van het mysterie de *kracht Gods* werkt.

—

Hierin ligt nu ook de vertroosting, en schuilt de *bekoring* van het lijden.

Niet, dit gist ge wel, die ziekelijke bekoring, die, door valsch gevoel misleid, aan wonden lust heeft en in tranen weemoedig geniet.

Zoo sentimenteele smartvergoding heeft niets met den hoogen ernst van het Kruis gemeen. Ze staat rechtstreeks, staat vijandig tegen de sprake van het Kruis over.

Bedoeld is alleen die stille geloofsbekoring van het lijden, als ge nu weet, dat de Goddelijke bewerking, om u te doen ontkiemen, en te doen rijpen, en vrucht te doen dragen, ook bij u een aanvang nam. Dat het hoog ernstig proces, waarin ook voor u de weg ten leven ontsloten wordt, nu begonnen is. Dat de hemelsche landman u niet langer als doellooze korrel in de schuur liet liggen, maar u nu uitdroeg, en aan de aarde toevertrouwde, om door u geest met geest te gewinnen.

Een bekoring als van de bevruchte vrouw, die nu weet dat haar ure gekomen is, en wel beeft en huivert nu die ure toe, maar toch ook onder dat huiveren jubelt in haar ziel voor God, dat ze het jonge leven, dat ze inwachtte, nu aanschouwen zal, en aan haar hart drukken.

En zoo nu ook zijn voor Gods kinderen op aarde, zijn voor wie worstelen in geloofsverwachting, de donkere wegen, als ze er aan toe komen, niet vreemd. Ze wisten, dat het eerst zoo zonnige pad op die donkere gang *moest* uitloopen. En ze treden dien donkere gang in, wel sidderend onder den ernst dier paden, maar nochtans dankbaar dat ze er aan toe zijn, omdat door die donkere gang het pad loopt naar het eeuwige licht.

Een bekoring die soms op het kind van God tot in zijn sterven doorgaat. Niet altoos, omdat zoo vaak vóór het sterven de helderheid wijkt van den geloofsblik. Maar wel als dat heldere zien van het geloofsoog tot in den jongsten snik nog stand houdt.

Want dan gaat het voor het laatst de donkere gang in; dan is er een die valt, en in de aarde zal worden weggeborgen: maar ook *die* doorgang is ten eeuwigen leven, en ook uit dat verborgen tarwegraan ontkiemt de halm.

Register op E VOTO.

Er is een *naam-, zaak-* en *tekst*register op de vier Deelen van *E Voto* in gereedheid gebracht, dat voor de premie-inteekenaren op dit werk verkrijgbaar wordt gesteld tegen den prijs van *vijf en zeventig cents*. Voor de overige koopers van *E Voto* tegen den prijs van *een gulden vijf en twintig cents*.

Premie-inteekenaren op *E Voto*, die dit Register in hun bezit wenschen te hebben, worden hiermede uitgenoodigd bij de abonnementsgelden voor de *Heraut* in Januari *vijf en zeventig cents* extra te voegen, of *f* 0.75 in postwissel te zenden.

Zij, voor wie dit opeens te veel mocht zijn, kunnen volstaan met in Januari 1897, in April 1897 en in Juli 1897 telkens bij het abonnementsgeld *vijf en twintig cents* over te maken.

Aan alle premie-inteekenaren, tevens abonnenten, die hieraan voldoen, zal bedoeld Register, zoodra het van de pers komt, en de *vijf en zeventig cents* afbetaald zijn, franco aan huis worden toegezonden.

P. S. Nog slechts 300 van de 1500 inteekenaren op *E Voto* hebben dusver zich aangemeld.

Zij men zoo goed, zich spoedig op te geven. Anders worden er te weinig exemplaren gedrukt en kan men naderhand er geen meer krijgen.

Amsterdam, 19 Febr. 1897.

Zelfverdediging.

In de *Katholiek* Dl CXI p. 1 v.v. en p. 97 v.v. heeft de heer M. A. Thompson een tweetal artikelen onder den titel: *Dr. Kuyper en zijn »Heraut"* geleverd, die in de *Heraut* niet geheel onbesproken mogen blijven.

Over het eerste artikel glijden we vluchtig heen. Waar u een lof wordt toegezwaaid die een man, minder in den strijd gehard, zou doen blozen, past zwijgen, en onder dat zwijgen een zelf merken op allerlei onvolkomenheid, die aan het te welwillend oog van uw goedgunstigen beoordeelaar ontging.

Slechts twee *marques de conduite* aarzelen we niet openlijk in ontvangst te nemen.

De ééne voor onzen *uitgever* en onzen *corrector*.

Men leest toch op blz. 21:

> Naar het uiterlijk en in materieelen zin gelijkt *De Heraut* op de moderne dagbladen alleen door het formaat en de vierde pagina, welke door een zeer gering aantal advertentiën in beslag genomen wordt. Maar ook aan deze uitwendigheid heeft hij niet kunnen nalaten eene zekere wijding en eerbiedwaardigheid te geven. In de tint van zijn papier, in de fraaie lettervormen, in de nauwkeurige redactie en correctie wil hij er eenigermate uitzien als de folio-statenbijbel volgens de Leidsche overzetting.
> Dit alles moet eene zekere duurzaamheid en bestendigheid verleenen, welke de vluchtige »ephemeriden" onzer eeuw niet kennen: een langer leven dan het leven van één dag.

Tegenover veler klacht, rakende slordige correctie, ligt in deze aanhaling een zelfvoldoening, die men ons niet zal misgunnen.

Maar hierbij laten we het niet.

We verstouten ons nog een tweede citaat op te nemen, en wel van blz. 12, luidende aldus:

> Maar niet enkel, gelijk de Hoogepriester der Oude Wet uitwendig zichtbaar de leer en de waarheid aantoonde, neen, veelmeer is bij Dr. K. het Woord Gods ingegaan in zijn geheelen persoon. Beide Testamenten schijnen in hem vleesch en bloed te hebben aangenomen. Hij spreekt de woorden des levens uit den vollen overvloed des harten. Zijne schriften, zijn woord, 't is niet een kunstig ingelegd mozaïek van bijbelteksten, een mozaïek waarin de lijnen der verschillende afscheidingen niet verborgen kunnen blijven. Neen, zijn woord schittert als een veelzijdig geslepen diamant, dat naar alle zijden den glans van het één zonnelicht weerspiegelt. Eene schilderij, waar de kleuren zacht in een vloeien. Zijne uitdrukkingen en zinswendingen, zijn gedachtengang en zijne beeldspraak, de uitingen van zijn gemoed, zijn liefde en haat, zijn toorn en medelijden, 't is alles geheel schriftuurlijk. Door zijn woord gaat de lyrische vlucht der profeten, de klagende toon van David, de zegezang van Mozes, van Debbora en Judith, de vurige liefdepijlen van Paulus en Joannes. Hij verhaalt naar den boeienden trant der historische boeken, hij betoovert den lezer door de navolging van den subliemen eenvoud der Evangelien.
> En zoo heeft hij dan zijn woord geheel omgezet en als van gedaante doen veranderen door de verwe en den gloed van het Schriftuurwoord. De kracht en de majesteit, het pathetische, het teedere en bevallige, hetwelk de openbaringen Gods in het menschelijk woord beurtelings doen uitkomen, is geheel eigendom geworden van zijn geest.
> Meer in het bijzonder weerkaatst hij in zijn woord de schoonheid van het Oostersche landschap. Ook deze »zoon der laauwe Westerstranden" verwijlt zoo gaarne onder de zoele, zachte Palestijnsche luchten, mijmerend bij het stille oppervlak der Galileesche meren, rustend onder de ruischende ceders of genietend van de bekoorlijkheid der weelderig begroeide bergruggen. De kruinen van den Thabor en van den Carmel verheffen zoo gemakkelijk zijn oog naar het goddelijke; een atmosfeer van heiligheid en vromen ernst doordringt zijn gemoed; en aldus mediteerend, weet hij den lezer met enkele sobere trekken van zijn penseel over te voeren naar dat eeuwig gedenkwaardige land, en in diens hart over te storten en uit te gieten, wat hij zelf daar gevoeld en gezien heeft.

In deze aanhaling ligt zelfverweer.

Van zekere zijde toch is ons herhaaldelijk het verwijt voor de voeten geworpen, dat we meer philosopheerden dan uit de Heilige Schrift leeraarden, omdat we veel kariger dan onze voorgangers heele reeksen teksten plegen aan te halen.

Dit spaarzame verwijzen naar teksten hing voor ons saam met onze opvatting van de Heilige Schrift als zijnde een organisch geheel, en geen codex van teksten. En hing evenzoo saam met onze practische methode, om niet door vertoon van geleerdheid, in eindelooze citaten, den lezer te vermoeien.

De heer Thompson, wiens meesterschap over compositie en vorm u aan zijn oordeel dubbele waarde doet hechten, waardeert deze methode in deze korte opmerking:

> Hij dringt zijne geleerdheid niet aan u op en wacht zich wel, om den lezer te vermoeien met de namen van auteurs of langgerekte citaten. Hij spreekt niet als een paedagoog, die al onderwijzende u tevens brengt tot besef van uwe onwetendheid: »Il a toujours le ton de la recherche, jamais celui de l'enseignement", zou de Maistre zeggen. Het kan wel niet ontkend worden, dat hij meermalen spreekt *velut ex tripode*, maar het is evenzeer waar, dat hij den schijn van aldus te spreken steeds zoekt te vermijden, ja, dat hij met een zekere naiveteit en ongekunstelde vormen plaats neemt in uw gezelschap.

Over de juistheid van deze methode is men het thans dan ook vrij wel eens. De boeken met drie kwart pagina noten behooren tot een periode die geoordeeld achter ons ligt. De eisch, die thans geldt, is alleen, dat de kenner bespeuren kunne, dat ge uit dege wetenschap spreekt. De naden van het kleed wijst men niet meer met den vinger aan, maar verbergt ze veeleer; mits de stof maar degelijk zij en vast ineenzit.

Juist daarom echter hechten we er waarde aan, dat van onpartijdigen kant thans erkend wordt, hoe we, wel verre van buiten de Schrift om te redeneeren, veeleer zelden anders dan in door de Schrift geïnspireerde taal spraken.

Maar met deze opmerking nemen we van het eerste artikel dan ook oorlof, alleen nog den geachten schrijver de hem toekomende hulde biedende voor zijn waardeerend oordeel, dat, van zijn zijde komende, veel medeminnaars der Gereformeerde belijdenis de oogen uitsteekt.

Iets langer daarentegen staan we stil bij zijn tweede artikel, dat, even hoffelijk in toon, toch scherpe critiek levert, en zekere gemelijkheid over onze feilen niet onderdrukt.

Niet alsof we volledige repliek zouden leveren. We doen dit nu niet, gelijk we het ook vroeger niet deden, toen ambtgenooten van den geachten schrijver ons in ditzelfde tijdschrift, of ook in de *Maasbode*, te recht zett'en.

De reden hiervan ligt voor het grijpen.

Wie op veelzijdig gebied arbeidt, om langs velerlei weg één geconcentreerd doel te bereiken, mag tijd noch kracht verspelen, om zich door tegenspraak tot oponthoud te laten verlokken. Één enkele principieel doorgezette polemiek zou, om degelijk te kunnen zijn, voor minstens een half jaar uw gang vertragen, overmits het ondoenlijk is, over één enkel punt tot akkoord te komen, zonder dat ge telkens op de uitgangspunten van het redebeleid teruggaat. Dat nu doen we wel, als het polemiek geldt, wier tegenspraak onzen eigen kring deert, naardien in dat geval de bestede arbeid in eigen kring het inzicht verheldert. Maar meden het juist daarom meest bij polemiek met mannen uit die heel andere volkskringen, waarop alle invloed voor ons toch is afgesneden.

En wat de heer Thompson in een noot opmerkt, dat hierdoor onze »wetenschappelijke naam" gevaar loopt, zoo zij geantwoord, dat niet waardig is voor een hoog en heilig doel te ijveren, wie er ook het offer van dien wetenschappelijken naam niet voor brengen kan.

Doch ter zake.

's Heeren Thompsons groote grief tegen de *Heraut* is, dat we de belijdenis hernieuwden van wat onze vaderen het *cor ecclesiae* noemden, de belijdenis van de vrijmachtige Verkiezing Gods, gelijk die door Calvijn was toegelicht. »Ook wil de *Heraut*," zoo schrijft hij:

> Ook wil *De Heraut* geene loutere bespiegeling, evenmin eene wijsgeerige beschouwing en verdediging van het Calvinistisch beginsel. Nog veel minder beoogt het orgaan in de harten der »kleine luyden" enkel een platonische liefde voor dat beginsel op te wekken. Neen, de practijk der deugd, steunend op het »Woord Gods" alleen, het daadwerkelijke leven, opgevat en doorleefd volgens de leer van Geneve, ziedaar wat Kuyper met een onuitputtelijken rijkdom van wetenschap en vernuft voor de zijnen uiteenzet en door zijn machtig woord illustreert.
> En als wij dan in dien doolhof van leerstukken en private meeningen, wanneer wij te midden dier woorden en volzinnen, die als de baren der zee met een zekere drift op u aanrennen — zouden zoeken naar eene leidende gedachte, naar een fundamenteel dogma, dat het geheele bouwwerk van Kuyper schraagt, wij zouden het altijd terugvinden in het leerstuk van de eeuwige voorbeschikking des menschen. Of men met Calvijn poseert als supra-lapsariër, of met de Dordtsche Synode als infra-lapsariër, voor de practijk blijft het hoofddiee der praedestinatie en reprobatie onaangetast. Uit beider voorstelling vloeit even logisch voort de ontkenning van den vrijen wil en het absolute en algemeene bederf der menschelijke natuur.
> Zoo wil ook Kuyper, dat al zijne geestelijke kinderen in deemoedigheid het hoofd zullen buigen voor het »decretum horribile" van een Souvereinen God. God, zoo spreekt hij, heeft u gepraedestineerd tot een eeuwig geluk of een eeuwig ongeluk, en al uw slaven en zwoegen, al uw lijden en strijden, uw bidden en al de jammerklachten uwer ziel, zullen aan dit onherroepelijk raadsbesluit van den Eeuwige niets kunnen veranderen. Voor de practijk moet ge natuurlijk uw geestelijk huis opbouwen in het krachtige en onwrikbare geloof aan uwe uitverkiesing ten goede, en weldra zal het aanschijn van den onverbiddelijken Rechter zich verhelderen, en de Geest zal met onuitsprekelijke verzuchtingen u toefluisteren, dat gij het kind zijt geworden van een liefderijken Vader.
> Ziedaar het thema, dat op eindelooze wijs gevarieerd wordt, de immer naar boven stijgende melodie, die nu eens als een zoet gefluit, dan weer als de klank eener schriktrompet, de ziel van den geloovige komt verruimen of benauwen.

Wij weten niet in hoeverre Dr. K. de volgende stellingen van zijn geestelijken vader onderschrijft:

> »Que la chûte des enfants d'Adam vient de Dieu; Que pour certaines raisons, qui nous sont inconnus, Dieu veut que l'homme tombe;
> Que la volonté de Dieu est la seule raison de l'élection des hommes, ainsi, la même volonté est la cause de leur réprobation" [1]).

[1]) *Institt. Christ. de Calvin*, Chap. 13, § 1.

Nog geen wij weten het niet [1]). Laten wij hem liever tot het uitspreken van zulk eene godlelooze blasphemie niet in staat achten.

Maar zeker is het, dat deze en dergelijke leerstellingen als even zoovele monsterachtige dwalingen, als even zoovele aberraties van den hoogmoedigen menschengeest, bij Calvijn gegroepeerd staan rond het systeem der absolute voorbeschikking of met logischen drang daaruit volgen.

Hierop diene tweeërlei.

Vooreerst, dat we niet verstaan, hoe zich een Gereformeerd orgaan zou laten denken, dat niet het *cor ecclesiae* liet gelden, voor wat dit steeds voor *alle* Gereformeerde kerken was. We zouden zoo zeggen, ware de *Heraut niet* een getuige voor de vrijmachtige Souvereiniteit Gods, hij zou zijn naam van *Heraut* onwaardig zijn.

Maar ten andere, wie de *Heraut* van 1878 af las, en nauwkeurig opteekende wat daarin over de *Verwerping* ter sprake kwam, zou een schrale schoof naar den dorschvloer dragen. Zelfs over het leerstuk der *Verkiezing* hebben we ons niet dan zeer spaarzamelijk uitgelaten.

Indien in dit opzicht ons dan ook een verwijt kon treffen, zoo zouden we het verstaan, dat een geestverwant ons berispte over te vale tint, niet dat een tegenstander ons de schildering van dit stuk Gereformeerde belijdenis, als ware het met te schelle kleuren aangedikt, verwijt.

Doch erger wordt het als de geachte schrijver ons *onlogische* en *valsche* redeneering te laste legt, en we stellen er prijs op, althans wat deze aanklacht betreft, zijn ingebrachte bezwaren te toetsen.

Een eerste voorbeeld hiervan poogt hij op blz. 111 te lezen.

Wij hadden gezegd: *Geheel het Calvinistisch leven vloeit uit de Schrift voort.* En nochtans elders verklaard: *Volkomen terecht merkt de heer Lohman op, dat de Calvinisten eerst geleefd, en toen eerst hun leven in theorie gebracht hebben.*

En school reeds hierin z. i. tegenspraak, nog grover feil lag, naar hij acht, in onze vergelijking, dat de volken eeuwenlang in genitivus en dativus spraken, zonder nog ooit van naamvallen of van verbuigingen te hebben gehoord.

Hij zegt hiervan:

> Reeds de ouden zeiden, dat elke vergelijking mank gaat. Die van Dr. Kuyper is in nog slechter conditie. Zij heeft niet eens voeten om op te staan.
> Daar kan immers geene gelijkstelling gedacht worden tusschen de regelen der grammatica en de theorie van een godsdienst. De spraakkunst moet zich natuurlijk ontwikkelen uit de gesproken talen der volkeren. Zij komt eerst later. Maar bij den godsdienst gaat het juist omgekeerd. Deze ontwikkelt zich uit eene theorie, uit de door God geopenbaarde leer. Zoo is het Christendom ontstaan uit de prediking van Christus. Zoo is het Calvinisme geboren uit de leer van Calvijn.
> Hoe men deze bewijsvoering van Dr. K. ook wende of keere, men wondt zich overal de vingeren gelijk aan een doornigen tak. Ieder oogenblik ziet men hier de treurigste afwijkingen van een superieuren geest. Een rijk vernuft, afdolende op de kronkelpaden der sophisterij.

Dit nu overtuigt ons niet.

Dr. Joseph Schwane erkent in zijn *Dogmengeschichte*, een keurig werk van Roomsche zijde, dat vele dogma's eene geschiedenis doorliepen, waarin »die geistigen Kämpfe um die höchsten, von Gott geoffenbarte Wahrheiten verfolgt und beschrieben werden, und die Genesis, allmählige Ausbildung und endliche Feststellung der Dogmen zum Verständniss kommt". (I. p. 11.)

Ontkent nu Dr. Schwane daarom, dat de dogma's uit de Goddelijke openbaring worden geput?

En indien niet, waar ligt dan bij ons de tegenspraak, indien ook wij beide tegelijk staande houden, én dat de Calvinist zijn belijdenis uit de Schrift, de Schrift alleen put, én dat het tot de vaststelling der Calvinistische belijdenis kwam, ten gevolge van een proces, dat door het *leven* der kerk gaat.

En geldt dit aldus reeds bij de eigenlijke dogma's, het geldt in nog sterkeren zin van de Calvinistische conclusiën op *juridisch* gebied, waarvan in het citaat sprake was. De Calvinist leeft bij de Schrift, de Schrift beheerscht geheel zijn geest, en uit een aldus beheerscht leven komt hij daarna, als vrucht van *nadenken*, tot de *formuleering* van wat het leven uit de Schrift hem deed inzien.

De vergelijking met hetgeen op taalkundig gebied plaats grijpt, houdt dan ook wel terdege steek, mits men zich houde aan den regel, dat alleen *het derde der vergelijking* hier in aanmerking komt.

Dit derde van vergelijking nu is hier, dat men niet eerst formuleert en daarna uit de formule leeft, maar omgekeerd eerst leeft uit de waarheid, en daarna dit leven uit de waarheid in formule brengt.

Dat we spreken in genitivus en dativus is geen menschelijke willekeur, maar komt ons met noodzakelijkheid toe uit Goddelijke taalordinantie. Maar eerst lang nadat we uit deze Goddelijke ordinantie *geleefd* hebben, merken we haar op en pogen haar te *formuleeren*.

En juist evenzoo begonnen de Calvinisten uit de Goddelijke ordinantie der waarheid te leven, en vonden ze in dat leven uit en naar de Goddelijke ordinantie hun kracht, om eerst daarna zich hiervan rekenschap te geven, en te komen tot formuleering.

—

[1]) Daar zijn uitdrukkingen van Dr. K. in omloop, welke zijne meening niet helder weergeven. In *De Heraut* (11 Oct. '96) zegt hij: »Als Simei David vloekt, is dit Simei tot zonde, maar dat David dit leed ondergaan zou, stond in Gods voorverordeneering vast". David was dus gepraedestineerd om dit leed te ondergaan. Maar of ook Simei voorverordineerd was (d. w. z. genoodzaakt in den zin van Calvijn) ligt met deze woorden in het duister. Er staat wel, dat het Simei tot zonde was, maar deze objectie kan alleen gelden in den mond van een katholiek, omdat deze bij het begrip »zonde" altijd vrijheid van wil veronderstelt.

Lucas en Marcus hebben geteerd uit de zelfde waarheid van de heilige Drievuldigheid, als Athanasius en Augustinus, maar de formule van de Athanasiaansche belijdenis is eerst daarna uit den strijd die in het leven der kerk met Arius en andere ketters gevoerd werd, opgekomen. Noch Lucas noch Marcus zou ze zóó hebben *kunnen* formuleeren.

Als tweede voorbeeld van onze valsche redeneering doet op blz. 112 dienst de disputatie die we met Ds. Bos van Bedum voerden over Gen. 6:7 en 8:21, 22.

In dit dispuut hielden we staande, dat uitdrukkingen als »alle menschen", »alle vleesch" enz., ook in de Schrift vaak een beperkte, betrekkelijke beteekenis hadden, en niet noodwendig behoefden verstaan te worden in *volstrekten* zin.

Dit nu is onze geachte opponent met ons eens.

Maar als we nu ten bewijze hiervoor ons op een reeks Schriftuurplaatsen beroepen, betwist hij ons het recht om ons o. a. te beroepen op 1 Joh. 2:2 en 2 Petr. 3:9. Daar toch, zoo zegt hij, is de beteekenis van »de geheele wereld" en van »alle mensch" juist absoluut.

Bij wien schuilt hier nu de logische fout?

Bij elk dispuut behoort ge, om logisch te oordeelen, u af te vragen: *Met wien* werd gedisputeerd?

In casu met Ds. Bos.

Derhalve mocht de *Heraut* zich hier beroepen op al die Schriftplaatsen, waarvan Ds. Bos erkende, dat ze *niet* absoluut waren te verstaan. Staat het nu vast dat Ds. Bos, met ons, 1 Joh. 2:2 en 2 Petr. 3:9 *niet* in absoluten zin verstaat, dan bezaten we logisch immers het meest onbetwistbaar recht, om ons *tegenover hem* ook op deze plaatsen te beroepen.

We zouden dit *niet* hebben mogen doen in een dispuut met den heer Thompson, althans niet zonder nadere adstructie, overmits we weten konden, dat deze Theoloog de geciteerde plaatsen *wel* in absoluten zin opvat. Maar tegenover Ds. Bos, die over de uitlegging dezer plaats niet anders denkt dan wij, gold ons beroep als concludent.

De logische fout lag dus niet bij ons, dat wij een ongeoorloofd bewijs tegenover Ds. Bos aanvoerden, maar schuilt, zoo we ons niet vergissen, bij den heer Thompson zelven, die het *ad quem* over het hoofd zag.

Een laatste opmerking van den heer Thompson, geldt onze positie tegenover »Rome."

Hij beeldt zich namelijk in, dat onze diepste strijd tegen zijn kerk gaat, en dat we bij dien strijd geleid worden, niet door *haat*, maar door *vreeze*.

Toch gelooven wij, dat Kuyper in zijn strijd tegen de Kerk door een geheel ander gevoel beheerscht wordt dan Groen. Een gevoel n.l. van vrees, bange vrees voor de toenemende macht van »Rome", een gevoel, dat hij wel met voorzichtigheid poogt te verbergen, maar dat niettemin uit vele zijner daden en woorden duidelijk spreekt. Hij ontmoet de Kerk gedurig op zijn weg. Hij ziet dat machtig organisme, dat heel de wereld omvat, en dat niets van zijne kracht inboet of aan invloed verliest, naarmate het verder ingrijpt in de volkeren. Hij ziet, hoe de Kerk niets verwacht van deze aarde, maar in het eind louter steunt op de hulp van Boven.

Kuyper doet evenzoo.

Hij stelt zich en zijne zaak ten slotte geheel afhankelijk van een Souvereinen God, die den wil der koningen geleidt als waterbeken. Maar de Kerk ziet hij ieder uur triumfen vieren, hij integendeel staat tegenover de aanmatigingen dezer eeuw als een »machteloozе". De volkeren, die zich losscheuren van het Protestantisme, verdwalen voor een groot gedeelte naar het ongeloof, een ander deel gaat in de oude Kerk rust zoeken voor het heen en weer geslingerd gemoed.

Die machteloosheid prikkelt hem tot angstige vrees, en in dat bange gevoel roept hij nu de zijnen toe: »Ge moet niet scherp tegen Rome zijn. Ge moet niet op Rome schimpen. Spiegelt u aan het voorbeeld, dat Rome u geeft. Laat u door Rome beschamen, dan zult ge verder komen."

Hier schiet metterdaad de psychologische diagnose ganschelijk te kort.

Vreeze voor Rome is ons ten eenemale vreemd.

We *zouden* die ongetwijfeld kennen, als we uitsluitend het oog gevestigd hielden op de methodische, concentrische restauratie, waartoe de Roomsche kerk op allerlei terrein de laatste halve eeuw gekomen is.

Maar die vreeze kan niet in ons sluipen, als we rekenen met het feit, dat de aanwas in bevolking en politieke machtsbeteekenis van de Protestantsche en Grieksche staten eenerzijds, en die van de Roomsche staten anderzijds, zoo in Europa als in Amerika, er onverbiddelijk toe leiden moet, om én proportioneel én absoluut de wereldbeteekenis van de Roomsche hiërarchie te doen dalen.

Dit feit is zoo notoir, dat wie de ontwikkeling der wereldhistorie nagaat, geen vrees voor hiërarchische oppermacht van Romes zijde meer *kan* voelen opkomen. Een feit daarom nog te éclatanter, omdat zelfs in de specifiek Roomsche landen het staatsbeleid niet meer naar de beginselen van Filips en Alva, maar, zij het ook met zekere beperkingen, naar de grondstellingen van Willem den Zwijger wordt gevoerd.

Het *tolerari posse* van de gewetensvrijheid in specifiek Roomsche staten houdt een veelzeggende bekentenis van machteloosheid in.

En waar aldus voor *vreeze* ten aanzien van Rome geen sprake is, verheugen we ons veeleer in tweeërlei. -

Vooreerst in den steun dien Rome, in den strijd met het Atheïsme en Materialisme, aan de Christelijke belijdenis biedt. Ook ten onzent ware zonder dien steun aan een Schoolwet, als de minister Mackay ons schonk, van verre niet te denken geweest.

En ten tweede, wijst de methode, waarlangs de Roomsche kerk tot restauratie kwam, ook ons Calvinisten den weg, om tot nieuwe vastheid van formatie en tot het voeren van een methodischen strijd, te geraken.

In verband hiermede ten slotte nog een enkel woord over de opmerking van den heer Thompson, dat de *Heraut* steeds leeraart, alsof mannen als Thomas en Bellarminus de z.i. fatalistische voorstelling van de Predestinatie niet reeds voorlang weêrlegd hadden.

Doch hoor hem in zijn eigen woord. Hem zelf te lezen is altoos genieten.

Hij, die in de kolommen van zijn *Heraut* zoo gaarne prijkt met den naam van Roomsche theologanten, heeft hij ooit er aan gedacht, om de leer van de ware praedestinatie en den vrijen wil aan zijn volk voor te stellen of te weerleggen, zooals die verspreid ligt in de *Summa Theologica*, een boek, waarin de glans der waarheid toch zeker niet met nevelen omhuld wordt en de scherpzinnigheid van Kuyper te gast kan gaan, zooals in geen boek ter wereld? Allerminst bevreesd als hij is voor oude folianten, heeft hij ooit één ernstige poging gewaagd om het reuzenwerk van Kard. Bellarminus *De controversiis christianae fidei* met onbevangen geest te bestudeeren en de klaarheid van dit werk onder de oogen zijner lezers te brengen?

Geen enkel nummer van *De Heraut* bewijst het.

Prof. Pierson heeft in zijne eerste *Studiën over Kalvijn* aangetoond, dat de Hervormer de *Summa* van den Engelachtigen Leeraar niet had gelezen, toen hij zijne eigene *Institutiones* schreef, en uit Calvijn's *Commentaar* blijkt duidelijk genoeg, dat de *Commentaria* van den H. Thomas hem evenzeer onbekend zijn gebleven.

Geheel anders staat het met Dr. Kuyper. Hij kent den grooten Aquiner, en hij zoekt het waarlijk niet voor de gemeente te verbergen, dat hij in St. Thomas evengoed thuis wil heeten als de besten onder ons. Kuyper is daarenboven een zoon der 19e eeuw, een tijdsgewricht, dat bovenal zich beroemt op wetenschappelijk onderzoek. De gave der critiek ontbreekt ook hem niet. De helderziendheid van den doctor, de arendsblik van zijn geest zal den lezer menigmaal verrassen. Met reden hadden wij dus mogen verwachten, dat zijne onderzoekingen duidelijken invloed zouden hebben op het voorstellen zijner leer. Zelfs de schijn er van is niet te bespeuren. Waar hij een poging doet om ook maar in de verte een katholieken theoloog terecht te wijzen, daar komt men in de verzoeking aan de eerlijkheid dier poging te twijfelen. Calvinistische bekrompenheid heeft hem te zeer in den weg gestaan en de vrees voor het licht der katholieke waarheid zal hem het Roomsche boek weder hebben doen sluiten met een slot van zeven zegelen.

Deze opmerking nu zou doel treffen, indien er van Calvinistische zijde op de voorstelling van Thomas en van Bellarminus (die voor ons intusschen *niet* op één lijn staan) nog nimmer repliek ware geleverd.

Maar wie weet, gelijk dit ook aan den heer Thompson niet onbekend kan zijn, dat er geen draad en geen vezel in deze voorstellingen is, waarop niet keer na keer van Calvinistische zijde de meest nauwkeurige critiek geleverd is, kan toch moeilijk den eisch stellen, dat een blad als de *Heraut*, dat zich wel wacht om negatief in polemiek te verloopen, maar zich integendeel den zeer thetischen eisch gesteld heeft, om het Calvinisme weer ingang te doen vinden, niet nogmaals die aloude polemiek hernieuwt.

Polemiek om het wapengekletter bekoort ons niet. Polemiek uit strijdlust is den Christen onwaardig. En alleen dan heeft polemiek recht van bestaan, en draagt ze een ernstig karakter, als ze leiden kan tot het *overtuigen* en *winnen* van hem met wien ge polemiseert.

Juist dit echter is tegenover den Roomschen wederpartijder afgesneden.

Op geen punt *kan* hij toegeven, tenzij hij het *geheel* toegeeft; en dat geheel rust ook bij hem niet op logische redeneering, maar op een mystieken grondslag, die door geen tegenbetoog ook maar geraakt wordt.

In detail-polemiek zouden we anders soms wel lust hebben. Zoo b. v. als de heer Thompson zegt, dat Calvijn weinig meer dan de eerste beginselen van het Hebreeuwsch zou gekend hebben, en een enkele verwijzing naar Prof. Baumgartners studie over Calvijn [1]) als kenner der Hebreeuwsche taal, hem reeds uit het veld zou slaan.

Maar ook hiervan zien we af.

Studiën als van Von Kampschulte en Cornelius toonen genoegzaam, dat ook in het oog van Roomsche onderzoekers Calvijn groot kan zijn.

[1]) Art. J. Baumgartner, *Calvin Hébraisant*, Paris 1889. Hij zegt p. 61: L'étude détaillée à laquelle nous nous sommes livrés nous a convaincu *de la pleine suffisance de connaissances hébraïques de Calvin.*

Diaconieën.

Nogmaals herinneren we aan onze Diaconieën, dat het hoog tijd is om een *Diaken voor de kiezerslijst* aan te wijzen.

De Deputaten voor de betrekking met de Hooge Overheid wezen reeds op de noodzakelijkheid hiervan, en ook ons blad drong meer dan eens op dezen maatregel aan.

Toch komt ons ter oore, dat er nog altoos Diaconieën zijn, die verzuimden zulk een Diaken te benoemen.

Laat dezulken alsnog handelen, eer het te laat is.

Men behoeft niets te doen, dan een der Diakenen voor de kiezerslijst aan te wijzen, en van deze benoeming aan den Burgemeester kennis te geven.

Is dit geschied, dan is deze Diaken de voor de wet alleen verantwoordelijke persoon, en ontgaat men het groote gevaar, dat, bij mogelijke moeite, *alle* Diakenen, hoofd voor hoofd, strafrechtelijk zouden worden aangesproken.

Ook de Besturen van anderen instellingen van weldadigheid, die op de lijst voorkomen, mogen dit ter harte nemen.

Voor hen geldt namelijk geheel hetzelfde, en ook zij kunnen door dezen uiterst eenvoudigen maatregel alle gevaar afwenden.

Hoe men verder bij het geven van de gevraagde inlichtingen te handelen hebbe, bespreken we een volgend maal.

Thans dient alleen gezorgd, dat er één Diaken of één Bestuurslid in zake de kiezerslijst bij den Burgemeester zij aangegeven.

Maar dit dringt dan ook.

Het duldt geen langer uitstel.

Kerspel of Wijk?

VII.

Nemen we thans het kerspelstelsel.

Ge kreegt dan in de groote steden, met meerdere kerkgebouwen, dezen toestand, dat de *verdeeling van den arbeid*, die nu alleen voor ouderlingen en diakenen, en voor de predikanten slechts in zake huisbezoek bestaat, algemeene regel werd.

De gemeente zou dan ingedeeld worden in zooveel deelen als er kerkgebouwen zijn. Aan allen die in dit deel der stad woonden, zouden in het kerkgebouw van dat stadsgedeelte, desnoods bij loting, voor hen en hun gezin de noodige plaatsen worden aangewezen. Men zou, om alle bevoorrechting uit te sluiten, deze loting telken jare hernieuwen kunnen, opdat beurtelings elke familie kans had op de betere plaatsen. Men zou er op rekenen, dat elke familie des morgens en des avonds deze plaats zou innemen. En voor elk dezer kerkgebouwen zou, naar vooraf gaande indeeling, een vaste Dienaar des Woords zijn aangewezen.

Het kon ook een tweetal Dienaren zijn, indien men per kerkgebouw ongeveer 5 à 6000 zielen rekent, en acht aan elk Dienaar niet meer dan hoogstens 3000 zielen, d. i. 600 gezinnen ter geestelijke verzorging te kunnen toevertrouwen.

Die beide Dienaren zouden dan bij beurte prediken, maar in den regel althans altoos in hetzelfde kerkgebouw.

Alzoo zou men in de steden ongeveer denzelfden toestand krijgen, die overal elders in onze gemeenten bestaat, die slechts één kerkgebouw, en niet meer dan twee leeraars hebben.

Het zou niets vreemds, niets ongewoons zijn.

Veeleer zou wat nu regel is in ruim 600 kerken, regel in *alle* kerken worden, en de uitzondering, die thans voor enkele steden bestaat, zou komen te vervallen.

Slechts in één opzicht heeft men ten deze wel eens verschillend geoordeeld.

Als men een gemeente, zeg van 30.000 zielen, in vijf kerspelen indeelt, kan men dit op tweeërlei wijs doen.

Men kan óf zeggen: »Ik deel u in naar uw woonplaats", of wel: »Ik deel u in naar ge zelf kiest".

Het eerste is duidelijk en vereischt geen nadere toelichting.

Met het tweede bedoelt men, dat ieder gezinshoofd zou worden uitgenoodigd zelf te verklaren, bij welke van de vijf of zes kerspelen hij wenschte ingedeeld te worden. Gevolg waarvan zijn zou, dat bij elk kerspel leden zouden hooren uit alle deelen der stad; en niet gelijk in het eerste stelsel, alleen dezulken die om en bij de kerk woonden.

Zonder hierin nu vooralsnog een beslissende uitspraak te doen, willen we toch wel zeggen, dat het tweede stelsel o. i. tot groote inconvenientiën zou leiden.

De leden zouden voor een aanmerkelijk deel op zeer grooten afstand van kerk en predikant wonen.

De predikant zou voor zijn huisbezoek heel de stad moeten doorkruisen, en voor het krankenbezoek van het één einde der stad tot het andere worden geroepen.

De eenheid tusschen de Diaconale indeeling en de indeeling der ouderlingen in verband met de kerspelindeeling zou geheel te loor gaan.

In het één kerspel zou men maar matigjes leden krijgen, terwijl voor het andere kerspel zich veel te veel leden zouden aangeven. En ieder zou bij den meest gevierden prediker willen zijn.

Geeft ge vrijheid van keuze, dan kunt ge moeilijk de vrijheid benemen, om te veranderen. Gedurig zou dientengevolge een deel der gemeente zich laten overschrijven van kerspel naar kerspel. Dit zou de veerkracht van het herderlijk werk, en niet het minst de kracht van de tucht breken.

Het groote voordeel dat een predikant alleengs heel zijn kerspel persoonlijk en terdege leert kennen, zou verloren gaan.

Als er in zeker kerspel een nieuw jeugdig predikant met veel spreektalent kwam, zou het kerspel waarin hij preekte overvoerd worden, en de andere kerspelen zouden voor zeker deel verlaten worden.

En wat het ergste is, de gemeente zou zich alzoo indeelen naar Cephas, Paulus en Apollos.

Wie van de Cephas-richting was zou zich voegen bij het kerspel waar een Cephas-prediker stond. En zoo voorts.

Bij vertrek of sterfgeval zou de kerkeraad dan voor een gewezen Cephas een nieuwen Cephas in de plaats moeten beroepen.

Zoo zou men de kerk deelen.

Er zouden zoovele richtingen komen als er kerspelen waren. Stelselmatig zou de verdeeldheid gevoed worden. En weer zou men in plaats van de kerk met haar één belijdenis en haar één dienst, een samenstel van predikantenkringetjes krijgen.

We twijfelen daarom zeer, of dit stelsel ooit zal verkozen worden, en of het, werd het verkozen, ooit zou stand houden.

De kerk moet zooveel doenlijk zorgen, dat ze in geen enkel kerspel anders dan werkelijk goede en degelijke Dienaren des Woords plaatst; naar gelang haar stadsgedeelten door eenvoudige of door meer ontwikkelde leden bewoond worden, kan ze zorgen, dat er een populair of wel een keuriger prediker optreedt; ook moet ze door het toezicht der ouderlingen en door gestadig gebed zorg dragen, dat de prediking niet achteruitgaat, deugdelijk voorbereid en voedend van gehalte zij.

Maar wordt hiervoor gewaakt, dan schijnt het 't beste om de leden der gemeente naar hun woonplaats in te deelen.

Alleen zoo toch is gelijke verdeeling over de verschillende kerkgebouwen mogelijk. Alleen zoo is vastheid en duurzaamheid van indeeling te verkrijgen. Alleen zoo kan tusschen predikant en gemeentelid een gestadige omgang bestaan. En alleen op die wijs is de eenheid der kerk tegenover de splijtzwam van het onderscheidene talent der predikers in veiligheid te stellen.

De groote moeilijkheid is maar om de eerste maal de vereischte indeeling tot stand te brengen.

Thans is elk lid der gemeente meer of min aan dezen of genen prediker gehecht. Dien volgt hij. Die is hem lief geworden. Die is hem tot zegen.

Deel nu in, maar zoo dat in zijn kerspel een ander komt, dan wekt ge weerzin, en lokt verzet uit, en dwang baat hier natuurlijk niets.

Indeeling over de onderscheidene kerspelen van reeds aanwezige predikanten achten we dan ook een onbegonnen en onmogelijk werk, dat nooit slagen zou.

En daarom is er o. i maar één weg, om bewandeld te worden en die is, dat bij eventueele vacature, de nieuw te beroepen predikant beroepen worde, niet voor het rondpreeken, maar om zijn dienst te vervullen in één vast kerkgebouw, en dat men alsdan bij dat één kerkgebouw alvast de indeeling van de leden invoere.

Zoo kon men bij een tweede vacature dan voortgaan.

En op die wijs zou men er wel langer over doen, maar dan ook op veiliger manier ten slotte het einddoel bereiken.

Voor Kootwijks Scholen.

Ingekomen bij Ds. Houtzagers: Van Mej. C. Mojet te Delft *f* 5.

Dringend verzoeken wij onze vrienden, ook nog eens te willen gedenken aan onze volksbibliotheek.

Uit de Pers.

In de *Bazuin* geeft Ds. Gispen een goed artikel over de quaestie van Oud-Beierland.

Na het Gereformeerde standpunt uit Schrift en Belijdenis te hebben omschreven, gaat hij aldus voort:

Maar in de kringen, waar het gebod des Heeren niet wordt geëerbiedigd en aan het gezag van Gods Woord niet wordt geloofd, beschouwt men de zaak ganschanders. Men brengt, in zijn voorstelling, de kerk van Christus in de rij der menschelijke instellingen, en den kerkeraad in die der »besturen" en vraagt: welke zijn de bevoegdheden van een bestuur en van wie ontvangt het bestuur zijn bevoegdheden?

Die vraag wordt dan beantwoord uit de reglementen of statuten van zulk een »zedelijk lichaam" of, bij ontstentenis van deze, uit de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek.

Volgens onze Belijdenis heeft een kerkeraad zijn bevoegdheid eenig en alleen van den Koning der kerk, en is door den Koning aan de kerk of de gemeente opgedragen de mannen zelf te kiezen, die, in naam des Konings, het opzienersambt in de gemeente zullen bekleeden. Wie eenmaal alzoo wettiglijk van de gemeente geroepen is, wordt geacht van God zelf geroepen te zijn, en heeft van de gemeente geen enkele bevoegdheid ontvangen, dan deze eene, om in het ambt op te treden, waaraan de Heere zelf, en niet de gemeente, bevoegdheden verbonden heeft.

Krachtens deze grondgedachten lijdt het geen twijfel, of de kerkeraad van Oud-Beierland was volkomen *bevoegd*, om uit het kerkverband te treden, en de gemeente daaruit te leiden, zoodra hij bewijzen kon, dat dit kerkverband *valsch* en tegen Gods Woord was, en hij dus, om de kudde voor verderf en ondergang te bewaren, naar de roeping, hem van den Heere gegeven, de gemeente van de onheilige banden loomaken moest. Dit is zoo sterk, dat we, in onze Belijdenis het uitspreken, dat niet alleen een kerkeraad, maar elk geloovige, desnoods alleen en voor zijn eigen persoon, dit doen moet, ook al ware het, dat de dood of eenige lichamelijke straf daaraan hing.

De burgerlijke rechter rekent echter met alle deze dingen niet. Het zijn voor hem ideale bevoegdheden en ideale rechten, waar voor hem geen houvast aan is. Hij moet de dingen in een zichtbaren vorm, in een wettelijken vorm voor zich hebben, om ze te beoordeelen en te oordeelen.

Zulkeen vorm is het kerkverband en de regelen, waarnaar het eigendomsrecht en beheersrecht, naar de bestaande burgerlijke wet of naar een eigen reglement, geregeld is.

Zoodra wij van »kerkverband" spreken, denken we aan »binden", aan »band". Denk b.v. aan den »huwelijksband". Dezen band aanvaardt men vrijwillig. Maar heeft men dien eenmaal aanvaard, dan zit men er ook aan vast en kan men niet zoo maar »uittreden." En wie alzoo eenmaal de Dordsche Kerkenordening aanvaard heeft, zal ook uit die kerkenorde zijn bevoegdheid om het kerkverband te verbreken, moeten bewijzen.

Van het kerkverband, zooals het onder ons bestaat, zegt de Kerkenorde, Art. 29: Vierderlei samenkomsten zullen onder ons gehouden worden, nl. de Kerkeraad, de Classicale vergadering, de Particuliere Synode en de Generale of Nationale.

Deze vergaderingen of samenkomsten staan met elkander in »verband." En wel zoo, dat zij over elkander wat »te zeggen" hebben. Volgens art. 36 bestaat het verband hierin: »'t Zelide zeggen heeft de Classis over den Kerkeraad, 't welk de Particuliere Synode heeft over de Classe, en de Generale Synode over de Particuliere."

De bevoegdheid nu van den kerkeraad wordt in de Kerkenordening niet omschreven, maar in het formulier van Bevestiging van Ouderlingen en Diakenen en in art. 30, 31 der Belijdenis. Alleen wordt in de Kerkenordening gezegd, en toegepast op alle vier de samenkomsten, dat *hetgeen met de meeste stemmen goedgevonden is, zal vast en bondig gehouden worden, 't en zij dat't bewezen worde tegen het Woord Gods of tegen de artikelen in deze Generale Synode besloten, zoolang als dezelve door geen ander Generale Synode veranderd zijn.*" Art. 31. Dat moet dus door een kerkeraad, die zich niet aan de besluiten der meerdere vergaderingen onderwerpt, bewezen worden.

Tegen dit art. heeft de kerkeraad van O. B. zeer zeker gezondigd, en in zooverre achten we ook het vonnis van den Dordschen rechter juist.

Maar naardien wij het vonnis zelf niet kennen, kunnen we dit punt dus niet beoordeelen, dan onder voorbehoud.

We vermoeden echter, dat de overweging van de niet-bevoegdheid des kerkeraads op andere gronden rust, en wel op gronden, die ontleend zijn aan het Burgerlijk Wetboek.

De uittredenen uit eenig kerkverband toch komen dadelijk in aanraking met de kerkelijke goederenquaestie.

Treden zij uit met achterlating van de stoffelijke goederen, dan is er natuurlijk niets te doen. Het Nieuw-Testamentisch beginsel van gewetensvrijheid is ver genoeg doorgedrongen, om vrijheid van belijdenis en kerkinrichting te verzekeren. Maar roodra daarbij de stoffelijke goederen in het spel komen, treedt de rechter op en beoordeelt de dingen niet naar *kerkelijke rechten*, maar naar de voorschriften van het Burgerlijk Wetboek.

En nu heeft de ondervinding van de laatste jaren overvloedig geleerd, dat de uittredenden het moeten verliezen, zoo zij nalaten de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek te behartigen.

Maar de kerken zelve hebben de bevoegdheid, de zaak van de kerkelijke goederen bij eigen reglement te regelen.

Komen er dan conflicten, dan oordeelt de rechter naar het eigen reglement der kerken.

En het is juist die regeling, die de kerken niet aandurven of aanwillen.

De vroeger genoemde »Christelijke Gereformeerden" hebben ongeveer twintig jaar aan zulk een reglement gewerkt. Ze hebben van de voornaamste rechtsgeleerden adviezen ingewonnen, de zaak besproken met onderscheidene Ministers van Justitie, en het slot is geweest, dat er van het ding niets is terecht gekomen, en het, na twintig jaren tobbens, is — ingetrokken.

Het zwaartepunt zit altijd in quaesties, als nu te Oud-Beierland opgekomen zijn.

Elke gemeente is eigenares harer goederen, daarover zijn allen het eens.

Maar is zij dat nu, en blijft zij dat nu, onder alle omstandigheden, ook bij verbreking van het kerkverband, ook bij scheuringen, wie is dan de gemeente, die eigenares blijft enz. enz. enz.

In den tijd der reformatie, toen de plaatselijke kerken in grooten getale uit het Pauselijk kerkverband traden, besliste de politieke macht in het voordeel der uittredenden.

Maar in onzen tijd beslist de rechterlijke macht. De rechtsbevoegdheid der plaatselijke kerken wordt nu beoordeeld naar de thans geldende wetten, met name naar de voorschriften die gelden voor de zedelijke lichamen.

Dat keuren wij niet in allen deele goed, maar het is niet anders, en ook in dezen geldt het woord: alle ziele zij den machten over haar gesteld onderworpen.

Vraagt gij nu, welken indruk het vonnis van den Dordschen rechter in onze kringen gemaakt heeft, dan is het antwoord: een zeer gemengden.

Eensdeels verblijdt het ons, dat de leugengeest is beschaamd gemaakt.

Maar anderdeels smart het, dat er zoo weinig rekening wordt gehouden met het recht in kerkelijken zin; bovenal smart het, dat de burgerlijke rechter met zulke quaesties wordt lastig gevallen.

Het is iets anders, als men aangevallen wordt, zijn goed recht te verdedigen, of — zelf aan te vallen, en daarmede den schijn op zich te laden, dat men zelf doet, wat men in anderen zoo scherp afkeurde.

In de kerkelijke bladen der Hervormden is er dan ook reeds smalend op gewezen, met herinnering aan de gebeurtenissen van 1886 en vervolg.

Ik eindig dit schrijven met de bede uit Psalm 14: Och, dat Israëls verlossing uit Zion kwame, dan zou zich Jacob verheugen, Israël zou verblijd zijn.

Hierin zijn de palen juist gezet, ook al is, zoolang het vonnis niet *in plena* bekend is, een nader oordeel nog niet wel mogelijk.

Hoofdzaak blijft, dat wij te handelen hebben naar tweeërlei regel:

1°. dat we den plicht om te breken met een kerkverband, dat de gemeente van God en zijn Woord afvoert, handhaven;

maar ook ten 2°. dat we elke breuke, die hierdoor *niet* gemotiveerd is, als scheurmakerij veroordeelen, en dus ook nooit in de hand werken of licht achten.

Dat zou zijn, deze broederen stijven in hun zonde.

Officieele Berichten.

Met verkorting uit het Kerkblad van 19 Februari.

Serooskerke, (W.) Febr. '97. De kerkeraad der Gereformeerde kerk te Serooskerke (Walcheren) bericht aan de zusterkerken, dat, met dank aan den Heere, bij acte van besluit van 21 en 29 Januari j.l., de ineensmelting der beide kerken A en B is tot stand gekomen; welk besluit door de Classis Middelburg, in haar vergadering van 9 Februari, met advies is goedgekeurd.

Namens den Kerkeraad der Gereform. kerk te Serooskerke,

S. de Jager, }
A. L. Ruijs, } *Predikanten.*

Meppel, 14 Febr. 1897. De Heere heeft groote dingen bij ons gedaan. Maandag, den 8sten Februari 1897, werd de ineensmelting alhier een voldongen feit, en heden kwam de gemeente het eerst in haar nieuw kerkgebouw samen. Des voormiddags trad de oudste dienaar des Woords, Ds. T. Noordewier, op. Naar aanleiding van Psalm 132: 7—10 werd een treffend woord ter in gebruikneming van het nieuwe kerkgebouw gesproken. Voorts hadden toespraken plaats tot den Weled. heer R. Kuipers, architect, naar wiens ontwerp het zoowel schoone als doelmatige gebouw verrees; den Weled. heer Brouwer, aannemer, die op zoo treffende wijze zich van zijne taak kweet; den Weled. heer Witzand, opzichter, die mede op lofwaardige wijze ons heeft gediend; en de gecommitteerden tot den bouw, den kerkeraad, waarbij ook aan Ds. Sijpkens, den eenig overgeblevene der dienaren, die vroeger deze gemeente hebben gediend, en de gemeente. Daarna sprak Ds. Sijpkens een opwekkend woord, en werd door ZEerw., na gebed en Psalmgezang, de zegen uitgesproken. — Des avonds werd de gemeente door den jongsten dienaar des Woords, Ds. P. D. de Groot, bij de beteekenis van het feit der ineensmelting bepaald. De vermaning des Apostels naar Rom. 15: 5—7 werd daartoe op schoone wijze ontvouwd. Ook hierbij werden toespraken tot de gemeente, den kerkeraad, en aan eene deputatie van de Classis Meppel, en Ds. Sijpkens gericht. — Ds. H. v. d. Veen sprak namens de Classis een hartelijk woord en eindigde deze samenkomst met dankgebed, waarna de gemeente den zegen des Heeren ontving. Wat de gemeente op dezen dag genoten heeft, is niet te beschrijven. De Heere was in ons midden, en zijn volk heeft zich in zijne daden verblijd. Bevestige Hij onder ons genadiglijk zijn werk.

Namens den Raad der Geref. kerk te Meppel,
J. J. Boorsma, *Scriba.*

Classis Dordrecht.

De Classis Dordrecht heeft in hare j.l. gehouden vergadering peremptoir geëxamineerd den candidaat G. Rentink, beroepen predikant te 's-Gravendeel, en hem met algemeene stemmen toegelaten tot den Dienst des Woords.

Namens de Classis Dordrecht,
H. G. de Jonge, *Scriba.*

Classe Harderwijk.

De Classe Harderwijk heeft in hare vergadering van den 10den Februari 1897 preaparatoir geëxamineerd en voor de Bediening des Woords in de Gereformeerde kerken in Nederland beroepbaar verklaard de Heer *E. H. Rullman* te Ermelo.

Namens de Classe voornoemd,
J. J. Steinhart, *h. t. Scriba.*

Classis Dordrecht.

De Classis Dordrecht heeft in hare j.l. gehouden vergadering met eenparige stemmen besloten, den heer J. de Jong van Alblasserdam